

Tiedosta ei ole pulaa – informaatiolukutaidot opiskelua ja työelämää varten

Virpi Palmgren

Kirsi Heino

Aalto-yliopisto Kirjasto
Aalto-universitetet Biblioteket
Aalto University Library

Kirjasto-opetuksen palikat

Kohderyhmät
Näkyvyys
Käytäntö
Tarpeen mukaan
Kustannukset
Opetustiimi
Muuttuvuus
Osaaminen
Kansainvälisyys
Tulevaisuus
Oikea paikka

Opetustiimi

- **Virpi Palmgren**, opetuksen päävastuu, yli 20 vuoden opetuskokemus, DI kemia, YOOP
- **Kirsi Heino**, englanninkielinen opetus, 12 vuotta kirjastossa, DI rakennus, kasvatustieteen pedaopinnot
- **Jouni Nevalainen**, tekniset sovellukset opetuksessa, 5 vuotta kirjastossa, DI tietotekniikka, OPE3
- **Eva Tolonen**, ruotsinkielinen opetus, yli 20 vuotta kirjastossa, MMK
- Lisäksi tarpeen mukaan muita kirjaston työntekijöitä

Osaaminen

- Tekniikan alan tutkinto ja pedagogisia opintoja
- Toimivat verkostot tiedekuntiin
- Koulutukseen osallistuminen muiden yliopisto-opettajien kanssa
- Asiantuntija-apu (opetuki)
- Kiinnostus opetustyöhön – identiteetti selvä
- Kirjaston opetuksen arvostaminen

Oikea paikka

- Luonteva asema, paikka ja arvostus opinnoissa
- Motivoivat ajankohdat
- Tiedonhaun tarvepaikat
- Hyöty oikeaan käyttöön

Kohderyhmät

- Perusopiskelijat
- Jatko-opiskelijat & tutkijat & opettajat
- Erityisryhmät
- Kansainväliset opiskelijat & tutkijat
- Ulkopuoliset

Käytäntö

- Fukseille kirjastonkäyttöharjoitukset - pakollinen
- Kandidaattiseminaarissa tiedonhakua ja viittauskäytäntöjä - pakollinen
- Diplomityöntekijän työkalut –kurssi - vapaaehtoinen

Tarpeen mukaan

- Nelli- ja RefWorks-koulutukset
- Tilauskurssit esim. tohtorikouluissa
- Räätelöidyt kurssit esim. DiplomPro
- Henkilökohtaiset opetustuokiot (dipputyöstartti)
- Tietoasiantuntijan palvelut

Kansainvälisyys

- Ulkomaisia opiskelijoita kandidatasolla 1 %, maisteriopiskelijoista 10 % ja jatko-opiskelijoista 12 %
- Strategiassa pyrkimys kansainvälisyyteen
- Tiedonhaun opetuksessa huomioitava erilaiset kulttuuri- ja koulutustaustat
- Erilaiset tarpeet (vrt. vaihto-opiskelijat ja tutkijat)
- Lähes kaikki kurssit, joissa kirjasto on mukana, on tarjolla myös englanniksi

Kustannukset

- Perustason opetus maksutonta eli kuuluu kirjaston budjettiin
- Opetus lähes aina virkatyötä
- Rääätälöidyt kurssit maksullisia

Muuttuvuus

- Sama konsepti ei toimi kauan
- Oma jaksaminen
- Opiskelijoiden tarpeet
- Muutokset opintorakenteissa
- Joustavuus

Näkyvyys

- Osallistuminen
- Suunnitteluryhmät yliopistotasolla
- Henkilöstökoulutus (esim. kielikurssit, liikunta, pedakurssit)
- Keskustelut, verkostot, lounaspöydät

Tulevaisuus?

- Aalto-yliopisto ja sen aiheuttamat muutokset ja paineet
- Opintorakenteiden uudistamiset esim. kandiohjelmien yhdistäminen, diplomityöseminaarit
- Henkilömuutokset
- Tietomaailman kehittyminen

Iloista mieltä opetukseen

© Juba

Lähetä kaverille

LAPIN YLIOPISTON

VÄITÖSKIRJOJEN VIITEANALYYSI

Tapani Takalo

Pedaforum 2010

Käsitteitä

- Kokoelmatyö
- Viiteanalyysi
- Esimerkkejä viiteanalyysin käytöstä
 - Muhonen, Ari (2005) Viitetiedoilla vaikutusten jäljille
 - Nygren, Ulla, Iivonen, Mirja, Valtari, Anu, Heikkilä, Tanja (2008): Palveleeko kirjaston kokoelma väitöskirjatutkimusta? - lähdeanalyysillä kokoelmat näkyväksi

Tavoitteet ja tutkimuksen kulku

- Valittiin tutkittavat väitöskirjat
- Selvitettiin lähdeviitteistä aineiston saatavuus HILLA tietokannasta
- Selvitettiin lähdeviitteistä verkkoaineiston saatavuus Nelli-portaalista
- Selvitettiin e-aineiston saatavuus internetistä
- Selvitettiin oikeustieteellisen aineiston saatavuus Edilex-palvelusta
- Jaoteltiin saadut tiedot painettuihin, verkkoaineistoihin ja ei-löytyneisiin.
- Jaettiin aineisto iän ja kielen mukaan mielekkäisiin ryhmiin

Väitöskirjat

2 väitöskirjaa jokaisesta tiedekunnasta

Vuosilta 2007-2009

Valittu mahdollisuuksien mukaan satunnaisesti

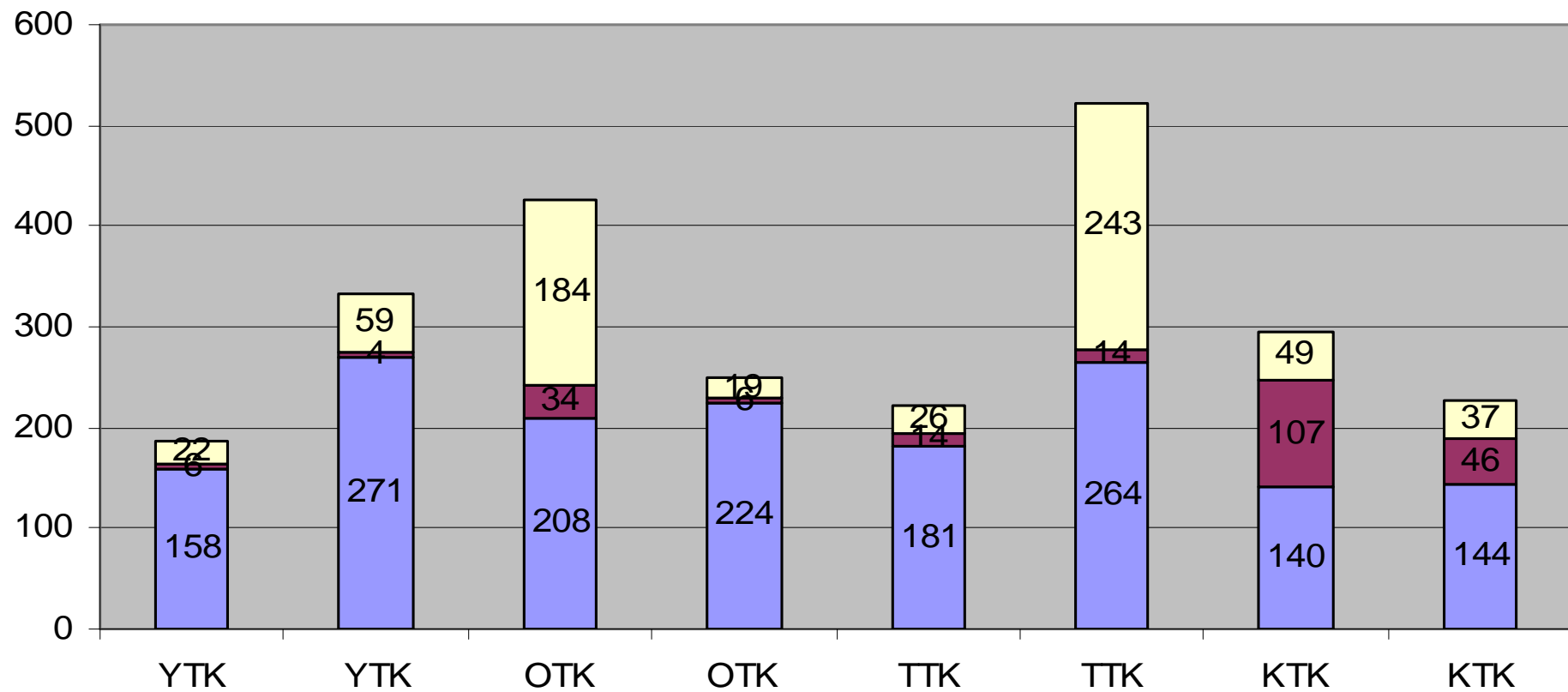
Viitteiden määrä yhteensä 2460.

Väitöskirjat

- **Koivumaa**, Jari. Geopoliittista kuvittelua Pohjois-Suomen raja-alueilla : tutkimus perifeerisyyden purkamisesta kylmän sodan jälkeisessä kansainvälisessä järjestelmässä 1995-2004 2008
- **Koskela**, Teija. Perusopetuksen oppilashuolto Lapissa opettajien käsitysten mukaan 2009
- **Laukkanen**, Marjo. Sähköinen seksuaalisuus : tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa 2007
- **Pietarinen**, Heidi. Teen huoneita ja suljen ovia : Marjatta Metsovaaran sisustustekstiilit tekstiilitaiteilijan representaatioina ja näyteikkunoina:, 2009
- **Rautajoki**, Arto M. Asiantuntijuutta vakuuttamassa : opettajien työelämäsuhteen asiantuntijuuspuhe sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston työelämäprojekteissa 2009
- **Seppänen**, Arto. Tunnustus kirkon oikeutena. 2007
- **Syrjäkari**, Maire. Opettaja ohjaajana verkossa : tuutoreiden kokemuksia verkko-ohjaamisesta Akateemiset opiskelutaidot -verkkokurssilla. 2007
- **Söderlund**, Seppo. Oikeus ja kohtuus verotuksessa : oikeustieteellinen tutkimus verovelvollisen oikeudesta saada ja viranomaisen velvollisuudesta myöntää harkinnanvaraisia veronhuojennuksia 2009

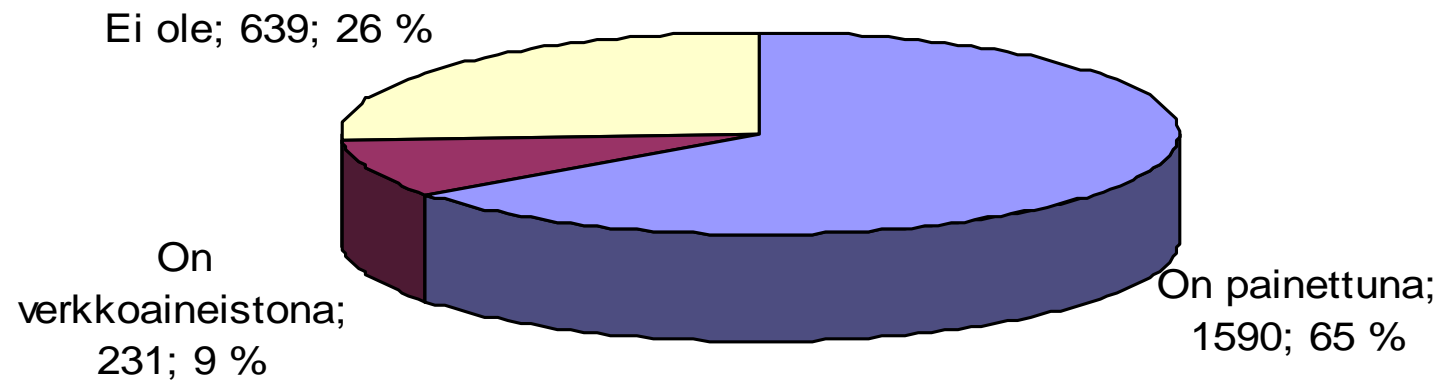

Saatavuus väitöskirjoittain

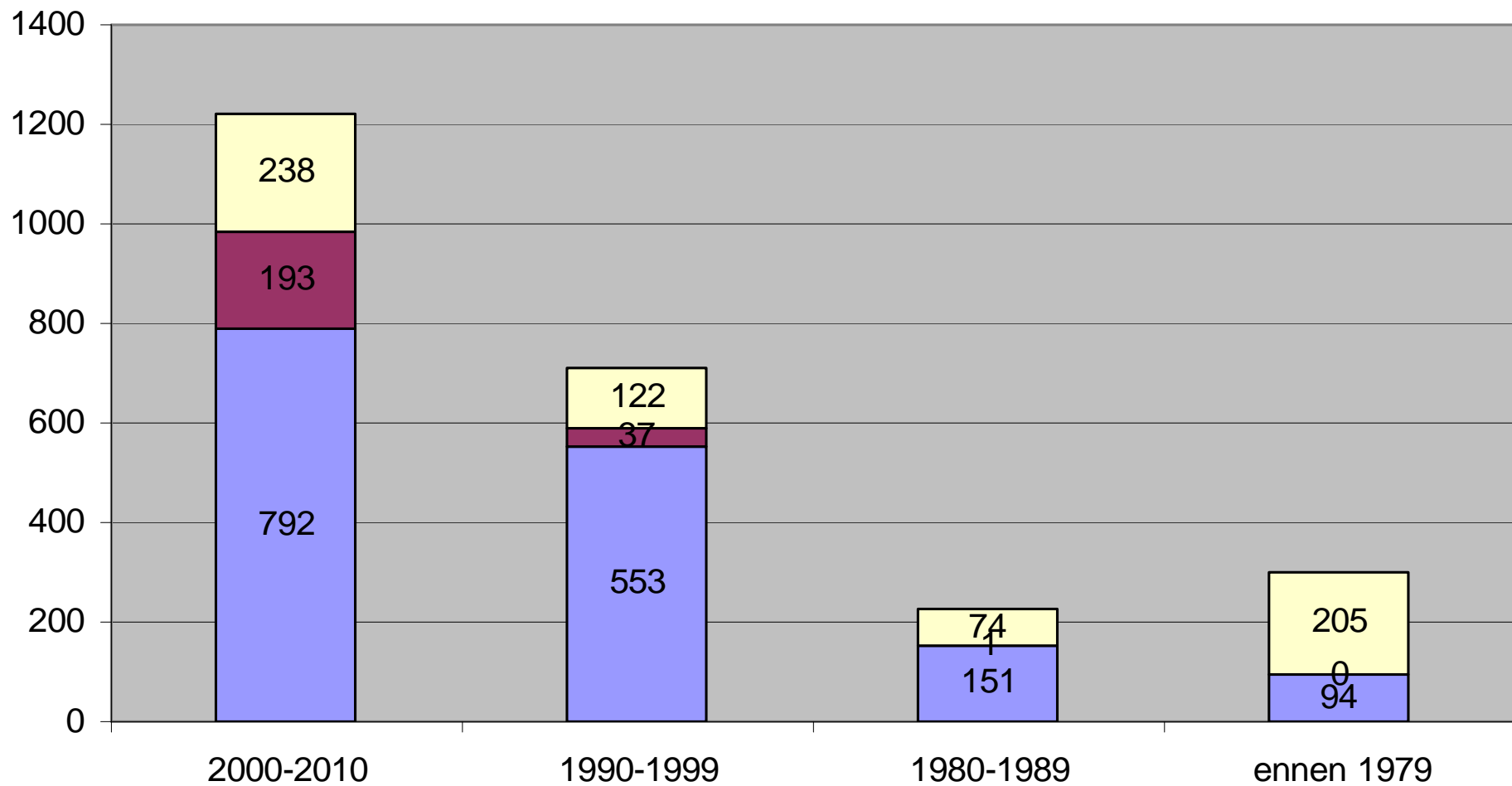

■ On painettuna ■ On verkkoaineistona □ Ei ole

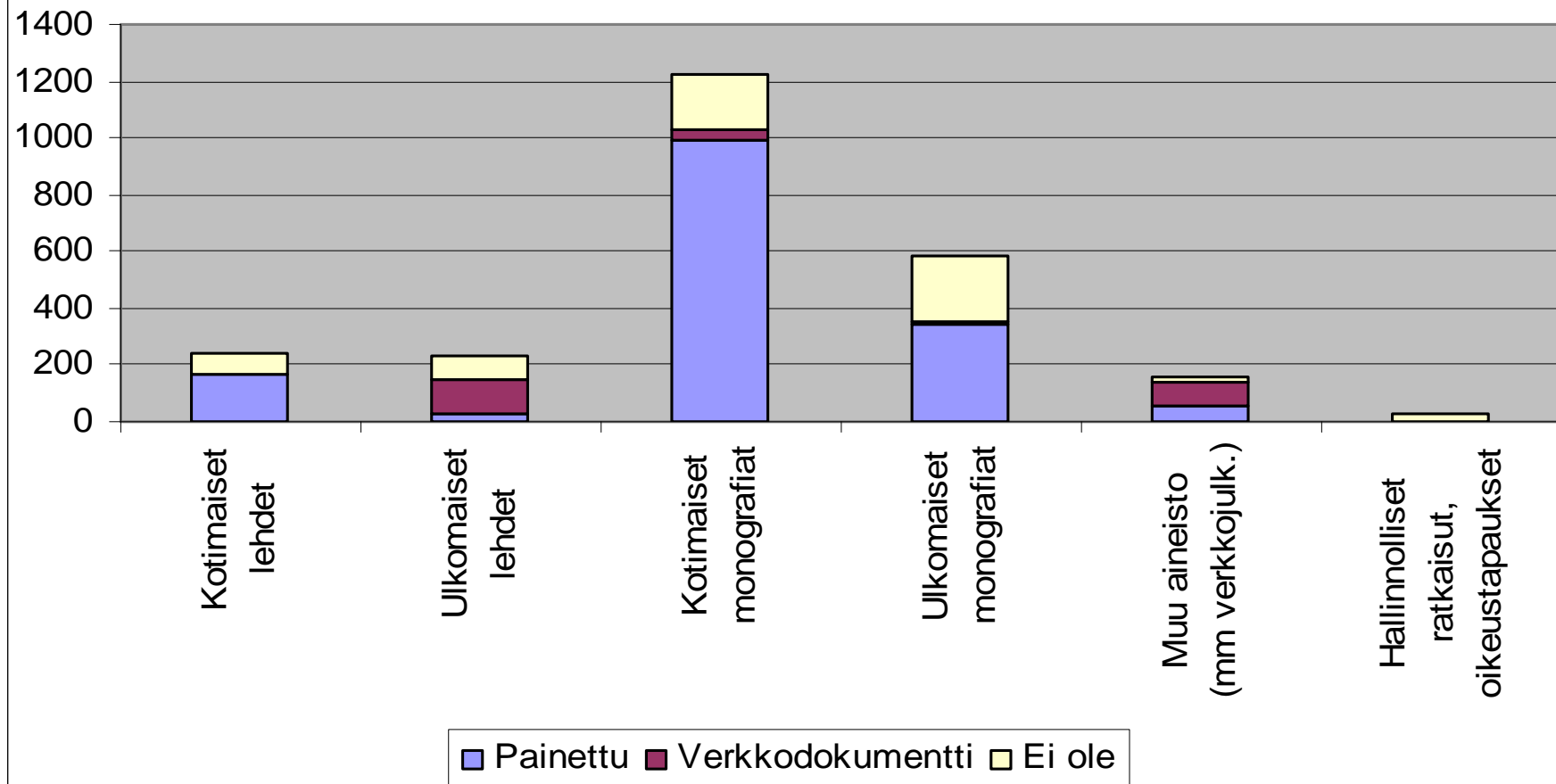
Aineiston saatavuus Lapin yliopiston kokoelmista

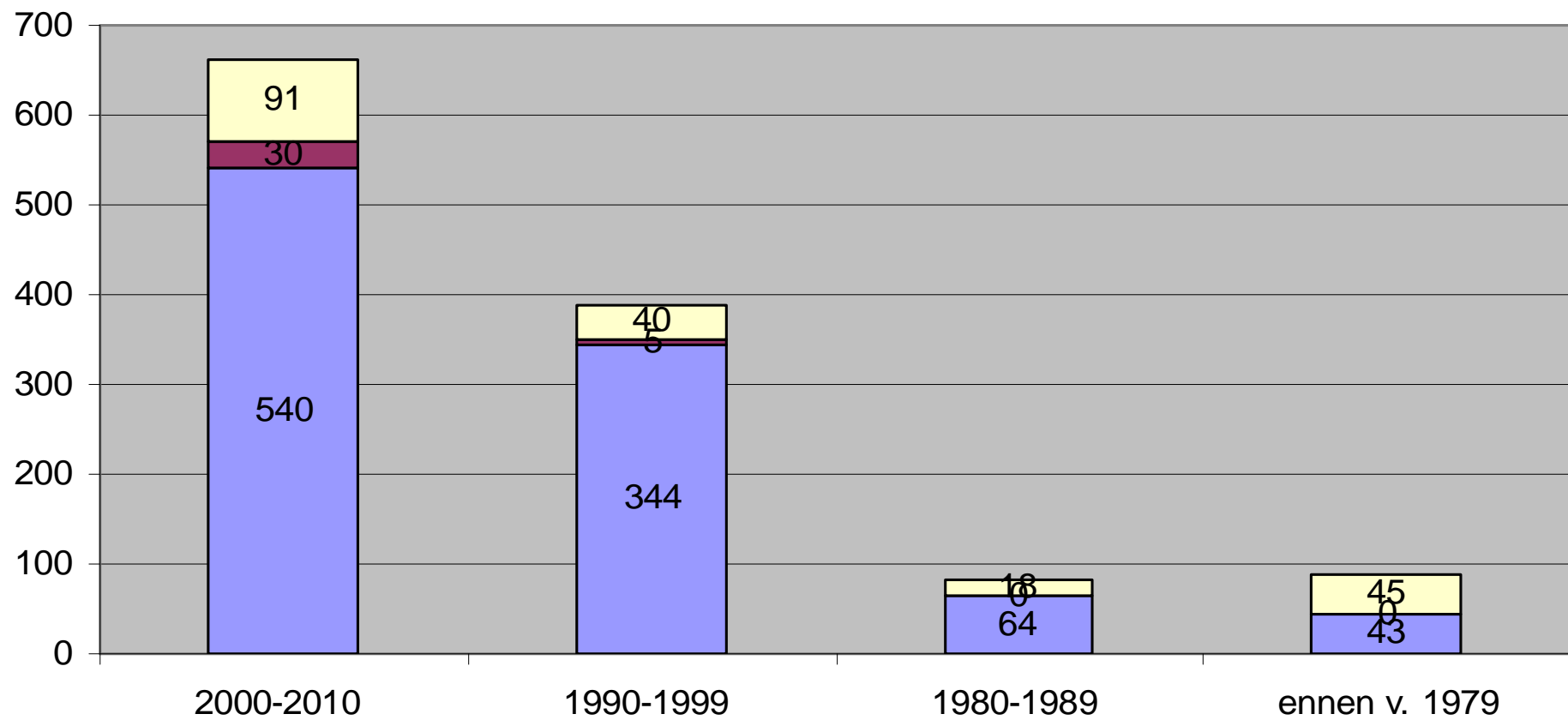
Saatavuus vuosittain

Saatavuus aineistolajeittain

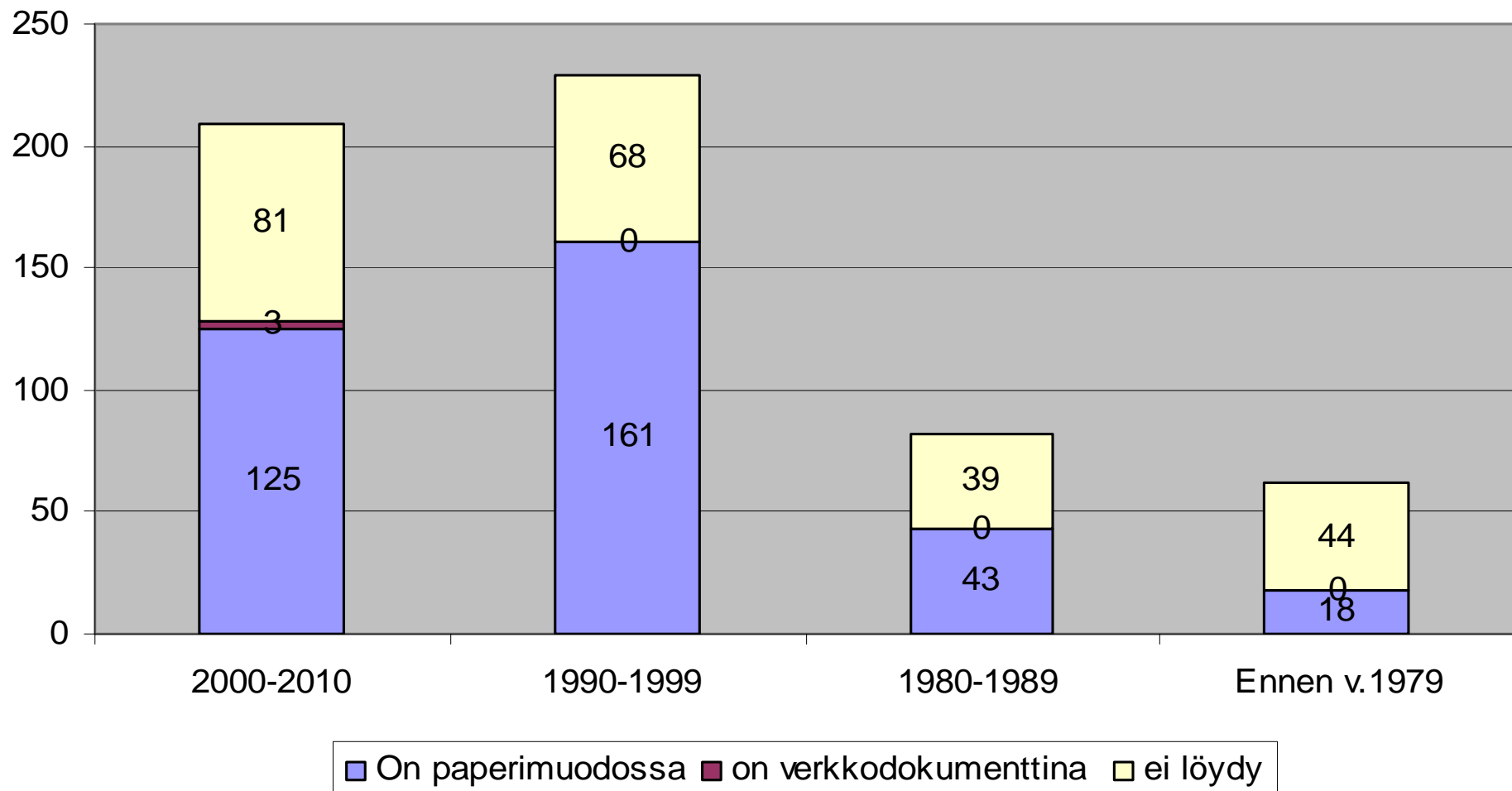

Kotimaiset monografiat

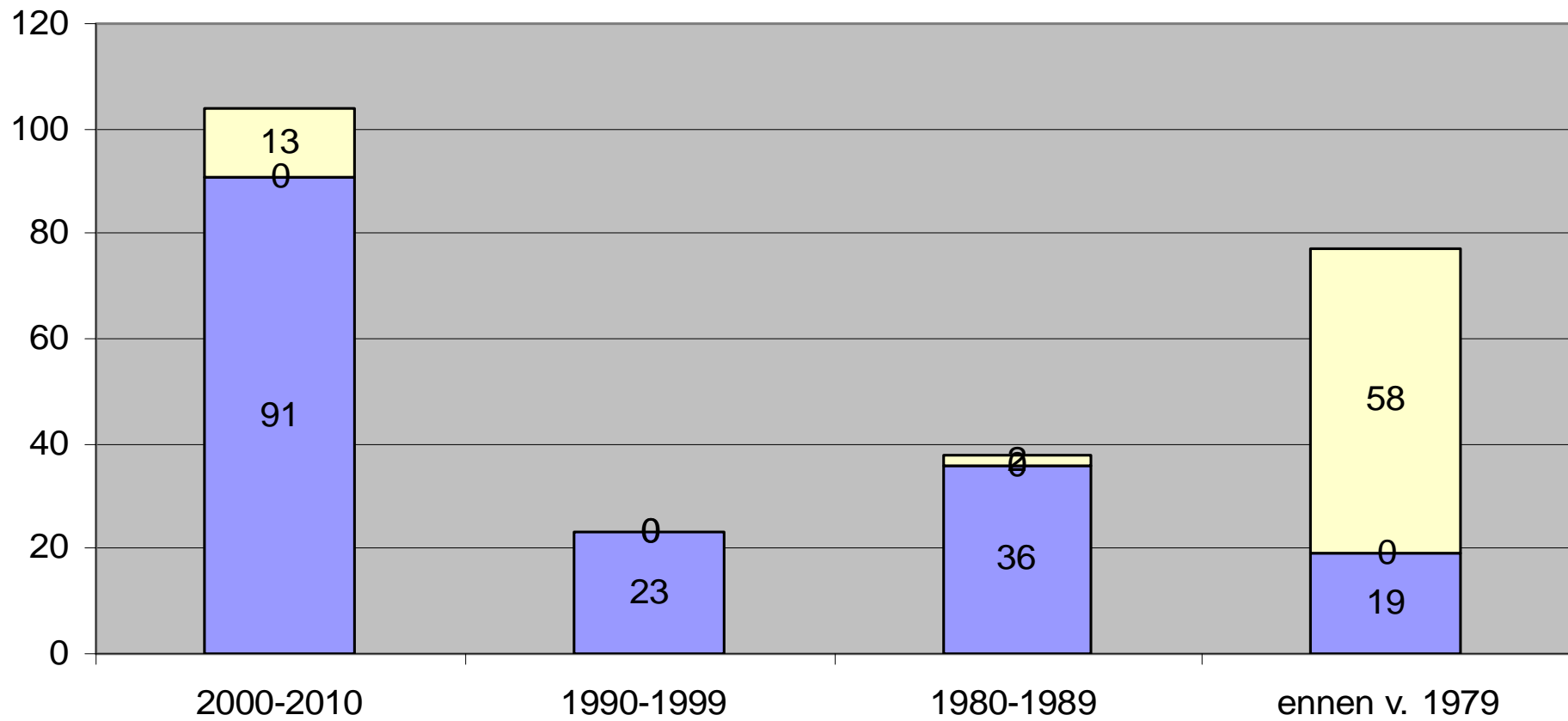

■ On paperimuodossa ■ on verkkodokumenttina ■ ei löydy

Ulkomaiset monografiat

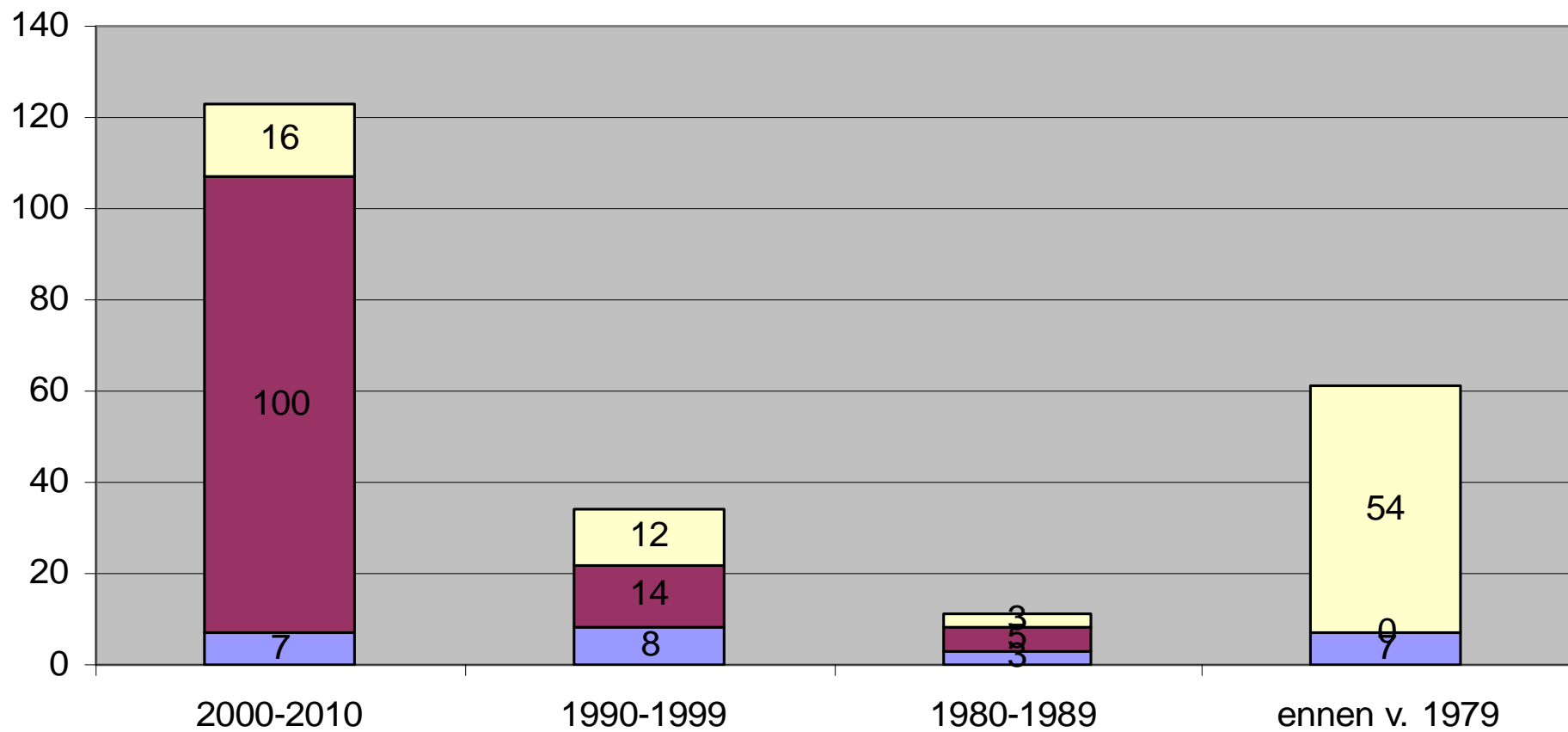

Kotimaiset kausijulkaisut

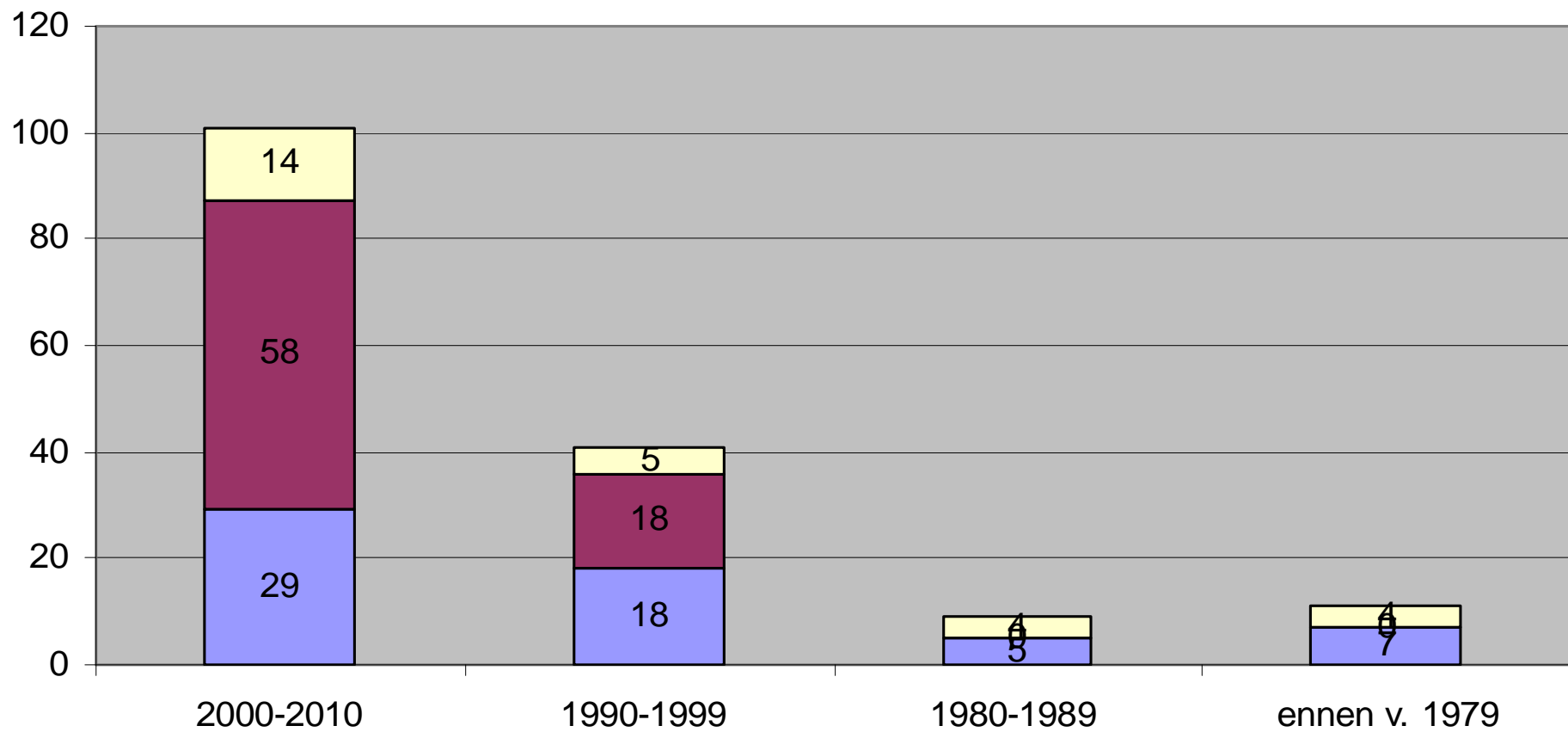
■ On paperimuodossa ■ on verkkodokumenttina ■ ei löydy

Ulkomaiset kausijulkaisut

■ On paperimuodossa ■ on verkkodokumenttina ■ ei löydy

Muu aineisto

■ On paperimuodossa ■ on verkkodokumenttina ■ ei löydy

Johtopäätöksiä ja pohdintaa

- Tulokset saman suuntaisia kuin muissa tutkimuksissa
- Vanhempaa monografia- ja kausijulkaisuaineistoa riittämättömästi saatavissa
- Yksittäisen väitöskirjan merkitys korostuu näin pienessä aineistossa; poikkitieteellisyys, poikkeava esim. historiallinen tutkimusaihe
- Läheisempi yhteydenpito väitöskirjantekijöihin ja näiden ohjaajiin edesauttaisi aineiston hankinnassa. Näkisin tämän hyödyn erityisesti monografia-aineiston valinnassa.
- Väitöskirjojen aihekisteri ja tieto uusista väitöskirjantekijöistä sekä heidän aiheistaan (tutkimussuunnitelma esim.) voisi olla hyödyksi aineiston valinnassa.

- KYSYMYKSIÄ, KOMMENTTEJA
- tapani.takalo@ulapland.fi

Miten kirjasto tukee gradun
valmistumista

ja miten tämä näkyy lähteiden
käytössä (lähdeanalyysi)

Paula Kangasniemi

Miten kirjasto tukee gradun valmistumista?

- Relevanttien lähdeaineistojen löytäminen
 - Tiedonhankinnan ohjaus
 - Kirjasto pitää tärkeänä
 - Kaikki informaatikot ovat osallistuneet yliopistossa järjestettyyn gradun ohjaajien koulutukseen
- Lähteiden saatavuus
 - Aineiston hankinta (omat kokoelmat, kaukopalvelu)

Ohjauksen tarjonnassa keskeistä

- Ohjausta tarjolla joustavasti
- Ohjaus parasta, kun sen voi hyödyntää oman tutkielman tekemiseen

Palautetta:

- Hyödyllinen kurssi, kannattaa suorittaa vasta, kun tutkimusaihe on selvillä.
- Kurssi oli todella hyödyllinen. Tutkielmaa tehdessä ei kai voi liiaksi korostaa kurssin tärkeyttä.
- Kurssin hyödyllisyys auttoi motivoinnissa. Harmittaa vain se, että kurssi olisi pitänyt suorittaa ennen pro gradun aloittamista. Tästä kurssista olisi todella ollut hyötyä.
- Olin ajoittanut kurssin itselleni juuri sopivaan aikaan eli kysyntä ja tarjonta kohtasivat.
- Kandin työni on juuri siinä vaiheessa, että etsin kirjallisuutta ym. lähteitä siihen.

Tiedonhankinnan ohjauksen tarjonta

- Tieteellisen tiedonhankinnan kurssi 2 op, pakollinen
 - suositellaan kandin tutkielma yhteyteen
 - neljä kertaa vuodessa, myös kesällä
 - sekä verkkokurssi että lähiopetus
- Graduluotain, tiedonhaun ohjaus 2 h
 - keskiviikkoisin
- Tietopalvelu
 - päivittäin klo 11.30-16

Keskeistä ohjauksen sisällössä

- Oman tutkimusaiheen käsitteiden määrittely
- Oman tieteenalan keskeiset tiedonlähteet
- Viitteidenhallintaohjelman käyttöönotto
- Myös hakutekniikkaa

Miten yhteyksiä tutkielman ohjaajien kanssa voisi lisätä?

- Aiheen täsmentäminen
- Tiedonhankinnan ohjauksen ajoitus
- Viittaustyyli
- ?
- ?

Miten tiedonhankinnan ohjaus näkyy gradujen lähteiden käytössä?

- Lähdeanalyysi 2008
 - 16 gradua (taiteet 5, oikeustieteet 2, kasvatustieteet 2, yhteiskuntatieteet 5, matkailu ja liiketoiminta 2)
- Graduseelvitys 2010
 - Yhteiskuntatieteet 15
 - Kasvatustieteet 12
 - Matkailu ja liiketoiminta 11
- Muita lähdeanalyysyjä ja e-aineistojen käyttöön liittyviä tutkimuksia

Tieteenalakohtaisia eroja

- Luonnonvara-aloilla, terveystieteissä ja teknillisillä aloilla tutkijat käyttävät selvästi enemmän e-aineistoja kuin yhteiskuntatieteissä, humanistisilla ja kulttuurialoilla
- Humanistisissa tieteissä painottuvat monografiat
- Lääketieteessä painottuvat tieteelliset aikakauslehtiartikkelit
- Kauppa- ja hallintotieteissä painottuvat tieteelliset artikkelit

Paljon avoimia kysymyksiä

- Vaikuttaako e-aineistojen saatavuus ja käytön ohjaus tutkimuksen tasoon?
- Miten aineistojen saatavuus vuorokauden ympäri vaikuttaa työskentelytapoihin?
- Minkälaista kustannussäästöä e-aineistojen saatavuus aiheuttaa?
- Opiskelijoille tärkeitä kriteereitä ovat aineistojen saatavuuden helppous ja nopeus

Minkälaisia lähteitä käytettiin?

- Viitteitä/gradu (yht. 2828)
 - KTK 76, YTK 80, MLT 61 (29 > 211)
- Lähteiden tyypit
 - Kirjoja KTK 50 %, YTK 48 %, MLT 32 %
 - Artikkeleita kokoomateoksista
 - KTK 29 %, YTK 29 %, MLT 12 %
 - Kotim. kausijulkaisujen artikkelit
 - KTK 4 %, YTK 4,8 %, MLT 4 %
 - KTK 0-21 kpl, YTK 0-11kpl, MLT 0-11kpl
 - Ulkom. kausijulkaisujen artikkelit
 - KTK 3,4 %, YTK 3,7 %, MLT 35 %
 - Muut (mm. www-sivut, virallislähteet)
 - KTK 14 %, YTK 16 %, MLT 16 %

Mitä enemmän ulkomaisia lähteitä, sitä enemmän e-lähteitä

- Ulkomaisten lähteiden osuus
 - MLT 60 %, YTK 18 %, KTK 13 %
- Ulkomaisia kausijulkaisujen artikkeleita
 - Eniten MLT graduissa, 35 % lähteistä
 - YTK 4 %, KTK 3 %
 - Näistä 90 % elektronisena
 - Vain 29/314 artikkelista oli painettuna
- Tiedonhankinnan kurssin sisällöstä lähes puolet ulkomaisia hakuja

Näkyykö ohjaus lähteiden käytössä?

Mitkä mittarit parhaiten kertovat ohjauksesta?

- Relevantit lähteet
- Paljonko elektronisia aineistoja
- Mikä osuus www-lähteistä on lisensoiduilla julkaisuilla
 - tieteelliset lehdet, verkkokirjat
- Lähdetietojen virheet

Elektroniset aineistot

- Kaikkiaan 21 %, tästä lähes puolet lisensoituja aineistoja (ulkom. verkkolehdet) eli 10 % kaikista lähteistä
 - amk-opinnäytteissä e-aineistoja noin kolmannes ja lisensoituja aineistoja vain 1 %
- Muu www-aineisto
 - MLT 10 %, YTK 10 %, KTK 9 %
 - ka 6-8 lähdeä / gradu
- Ebrary-verkkokirjat
 - noin 50 000 kirjaa
 - 3/38 gradusta Ebraryn verkkokirja lähteenä(YTK), yhteensä 9 kirjaa

Elektroniset tietolähteet

- Käyttötilastot näyttävät jatkuvaa käytön kasvua
- Esim. Ebscosta LaY:ssa ladattuja artikkeleita
 - 2004 15 781
 - 2009 34 271
- Nelli-hakuja
 - 2007 48 928
 - 2009 60 638

Lähteiden saatavuus omasta kirjastosta

- Vuoden 2010 gradujen lähteistä vain 11 % pitänyt hankkia muualta, 80 % LaY:sta ja 9 % netistä
- Vuoden 2008 gradujen lähteistä 82 % saatavilla Lapin yliopistosta

Mitä asioita ohjauksessa tulisi
enemmän painottaa?

- ?
- ?

- Tiedonlähteiden tason arviointi

